

Vespan er komin fyri at verða

Vit skulu ikki vænta at sleppa av við aggressiva gula og svarta smákyktið, ið nógv okkara ræðast. Vespan er komin til Føroya fyri at vera, sigur Høgni Holm, lívfrøðingur

ANNIKA KUNOY IM

Vespuna sleppa vit óivað ikki av við aftur, og hóast 17 ár eru liðin síðani fyrstu vespubýlini vórðu funnin í Havn, so er hon ein nýggjur trupulleiki aðra staðni í landinum. Sosialurin hevur kannað, hvussu lívið hjá vespuni er, hvussu skulu vit bera okkum at, tá hon ger innrás og hvat hendir, tá ein verður stungin av vespu.

Um aldarmótið gjørdur vespurnar innrás í Føroyum. Heystið 1999 vóru rættiliga nógv vespurnar at finna í Havn, og serliga vóru tær uppi við Tórsvøll og Norðurlandahúsið. Fyrstu fyra vespubýlini vórðu funnin í miðbýnum árið eftir, skriva Jens-Kjeld Jensen og Dorete Bloch í populervísindaliga ritinum Frøði í 2001.

Populervísindaliga ritið Frøði skivur soleiðis um vespurnar:

»Eyðkenni fyri vespurnar er, at tær halda til í 1-ára sambýlum, sum ein drotning setur á stovn hvørt vár. Hon byggir býlið av gráum pappírsevni, sum hon ger við at tyggja trø. Tíðliga um várið fer drotningin at víggja, og tað ger hon alt summarið. Víggið verður til ormverur, sum allar liggja í hvør sínum sekshyrnta kliva. Tá ormveran fyllir allan klivan, verða tær til reivverur og klekjast til arbeidsvepsur.

Tær eru allar kvennvepsur, sum eru minni enn drotningin. Arbeidsvepsurnar eru neyðarskapningar, sum eru smár og stervnir, tí ov trongt er í ormveruklivanum. Allar hesar arbeidsvepsurnar hjálpa til við at røkja hinar ormverurnar, leita eftir føði og vaksa um vespubýlið.

Seint út á summarið gera arbeids-

vepsurnar nakrar serliga stórar klivar, og verða kallvepsurnar og næsta árs drotningar uppføddar her, og tær fáa allar ríviligt at eta og hava gott pláss. Drotningin kann sjálv gera av, um víggið undan henni er troðið ella ei.

Troðið víggj verður til kvennvepsur, og tað er arbeidsvepsur ella drotningar. Ótroðið víggj verður harafturímóti kallvepsur, sum tiskil bert hava helvtina so nógv kromosom í kynnum, sum kvennvepsurnar. Kallvepsurnar makast við tær nýggju drotningarnar og doyggja síðani, og tær víggjuføru drotningarnar finna sær eitt gott skjól fyri veturin.

Várið eftir er drotningin búgvín at fara undir eitt nýtt býli. Kallvepsurnar hava ongan brodd, men bæði arbeidsvepsur og kvennvepsur kunnu stinga.

Komin fyri at vera

Høgni Holm, lívfrøðingur, sigur, at vit ikki skulu vænta, at vit sleppa av við trupulleikan aftur, tí vespurnar í Føroyum eru komnar fyri at vera.

Hann sigur, at óvist er, hvussu vespurnar av fyrstantið komu til landið, men hildið verður, at tær eru komnar við innfluttum plantum ella grasi. Hóast vit í Føroyum hava innflutt síðani sekstíárini, so er miðalhitin í land-

inum nú heitari, enn hann var fyrr, og tí yvirliva vespurnar í Føroyum nú.

– Tað er ikki vorðið nógv heitari. Talan er kanska um ein brøkpart av einum hitastigi, men tær eru viðkvæmar móttvegis hitalagsbroytingum, sigur Høgni Holm.

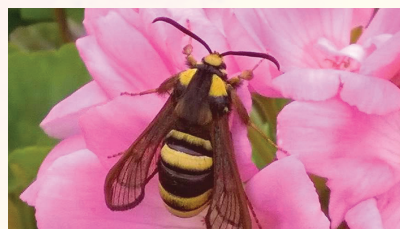
Ber teg róliga at

Hann heldur, at ein orsök til, at vespurnar í Føroyum tykjast at vera aggressivari enn í grannalondum okkara er, at vespan verður strongd, tá tað er kaldari í veðrinum.

Fleiri okkara eru óviss í, hvussu vespurnar livur og hvussu vit skulu hátta okkum, tá hon er í nánd.

Høgni Holm greiðir frá, at trupulleikin er, at vit í Føroyum ikki eru von við vespuna enn, og tí eru summi bangin.

– Vespan verður lýst, sum eitt farligt djór, men hon er helst ikki áhugað í okkum menniskjum. Hon leitar eftir føði, so sum plantir, frukt, burturkast og smákykt, og tað finnur hon ikki á okkum. Tá hon stingur, so er tað ofta tí, at hon kennir seg hótta, staðfestir hann.

Vespurnar hamast upp á sterkar litir, so sum gult og grønt. Eisini kunnu tær hamast upp á teg, um tú hevur drukkið ella etið okkurt við sukri, ella um tú hevur luktilsi á.

– Tá vespan kemur nær, so er umráð-

andi at bera seg róliga at og onki at gera henni, sigur lívfrøðingurin.

Ágóðar av vespuni

Hann heldur eisini, at vit síggja ágóðarnar av, at vespurnar eru komnar til Føroya, og hevði tað verið kannað, so hevði man óivað komið fram til, at ymisku planturnar vaksa betri nú, og móguliga er margfeldi hægri.

– Hevur tú dustarar – tað er ein, ið flytur blómusáð frá eini plantu til ta næstu – so hevur tú fleiri móguleikar fyri vøkstri, sigur hann, og nevnið millum annað súrepli, sum ongantíð hava vaksið í Føroyum, men sum kanska høvdu kunnað vaksið nú.

Finnur tú tó eitt vespubýli, so ber til at boða kommununi frá, og ofta sendir kommunan týningarfólk at eitra býlið. Høgni Holm sigur, at býlini eru alla móguliga staðni, men vespurnar dáma best í vernd frá vindi og veðri.

– Tá tað veður kaldari og undir 10 hitastig, so verða vespurnar dølskar, fara í híd, og fleiri teirra doyggja, greiðir hann frá.

ANNIKA@SOSIALURIN.FO